

FIKRA NEDİR?

Fıkralar, sözlü kültür ürünlerimizin en yaygın örneklerindedir. Az sözle çok şey anlatması, güldürürken düşündürmesi, mizah, hiciv, espri gibi yollarla toplumsal sorunlara değinmesi gibi özellikleriyle Türk toplumu tarafından oldukça benimsenmiş bir türdür.

Türk Halk Edebiyatı'nda fıkra denince akla ilk gelen şüphesiz ki Nasreddin Hoca fıkralarıdır. Öyle ki bu fıkraların ünü Hoca'nın yaşadığı coğrafyayı aşmış, tüm dünyaya yayılmıştır.

Bildiğiniz Nasrettin Hoca fıkraları var mı? Bir tanesini paylaşır mısınız?

NASRETTİN HOCA KİMDİR?

- Türk-İslam Kültürü filozoflarından, büyük bilge ve gülmece ustası Nasreddin Hoca, 1208 yılında Eskişehir'in Sivrihisar İlçesine bağlı Hortu Köyünde, şimdiki adı Nasreddin Hoca Mahallesinde dünyaya gelmiştir.
- İlköğrenimini, din görevlisi olan babasından alan Nasreddin Hoca daha sonraları Sivrihisar ve Konya Medreselerinde öğrenimine devam etmiştir. Kendi köyünde ve Sivrihisar'da imamlık ve vaizlik görevlerinde bulunmasının ardından ilim tahsilini tamamlamak üzere Akşehir'e gitmiştir. Burada devrinin tanınmış bilgin ve arif kişilerinden dersler almıştır.
- Öğrenimin tamamlanmasının ardından bir süre Akşehir'de ikamet etmiş daha sonra Anadolu'nun çeşitli yerlerinde hocalık, katiplik, müderrislik, kadılık ve mahkemelerde bilirkişilik yapmıştır.
- Nasreddin Hoca milli kültürümüze mal olmuş bir halk filozofudur. Türk Dünyasında, İslam aleminde bilinir ve sevilir. Azerbaycan'da Molla Nasreddin, Kazakistan'da Koja Nasreddin ve Özbekistan'da Nasreddin Efendi olarak anılır.
- Fıkralarının tamamında sağlam bir dünya görüşü olan Nasreddin Hoca, efsaneleşmiş bir halk insanıdır. Yıkıcı değil yapıcıdır. İnsanı önce güldürür, sonra düşündürür. Her sözünde bir hikmet vardır. Günlük hayatın her safhası onun fıkralarında yer alır. Nasreddin Hoca, Türk milletinin mizah anlayışının ve zekasının sembolüdür.

(www.eskisehir.gov.tr)

NASRETTİN HOCANIN FIKRALARI HAKKINDA

Hoca; bilgeliği, hazırcevaplığı, iyimserliği, cesurluğu ve açık sözlülüğü gibi özellikleriyle fıkraların merkezindeki isimdir. Ancak bu fıkralarda onun yanı sıra başka kahramanlar da vardır. Elbette ki bu kahramanlar Hoca kadar baskın ve etkin değildir. Fıkralarda yer alan bu diğer şahıslar olayın veya diyalogun gelişimine katkı sağlayan, kendilerine has karakteristik özellikler barındırmayan, tek yönlü, dekoratif tiplerdir.

Nasreddin Hoca fıkralarında yer alan şahıslar, geçmişten günümüze kadar hayatın her alanında karşımıza çıkabilecek türden kişilerdir. Bu yardımcı kahramanlar olağanüstü bir nitelik taşımazlar. Nasreddin Hoca fıkralarının geniş bir şahıs kadrosu olmasına rağmen fıkraların merkezinde hep Hoca vardır. Olaylar hep onun etrafında gelişir. Toplumun düşünce yapısı, değer yargıları, hayat felsefesi Hoca'nın şahsında vücut bulur. Diğer kahramanlar ise çoğu zaman muhayyel, silik tiplerdir.

(Muhammed KALAYCI, Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, Sayı 4/ Nisan 2021)

BİZDEN, İÇİMİZDEN BİRİ: NASRETTİN HOCA

Hep deriz ya "Türk milleti sabırlıdır, mütevekkildir; zorluklara, haksızlıklara, hatta hainliklere sonuna kadar mukavemet gösterir" diye. İşte bu hasletin nereden nasıl hasıl olduğunu kendine soran kişi, Nasreddin Hoca'yı, Yunus Emre'yi, Mevlânâ'yı yanı başında bulur. Onlar Timur istilası ve ona benzer yüzlerce sosyal felakete karşı bazen gülümsemeyle, bazen iman neşesiyle bazen de engin hoşgörüyü halkı ayakta tutan moral değerler olmuşlardır.

Özellikle Nasreddin Hoca bu gün dahi bütün Türklük aleminin moral hocası olmaya devam etmektedir. "Nasreddin Hoca hikayelerinin dolaştığı diyarların kendi evladı sayılmıştır, oralar halkınca; adı kimi kez zor tanınır biçimlere sokulmuş, Türkiye'de de hikayeleri anlatılırken adına eklenen "efendi" sözünden bozma kelimelerle adlanmış, Doğu Türkistan'da "ependi", Özbekler arasında "Afandı veya Apandı" Kazaklar arasında "Koja Nasr" Azerbaycan'da "Molla Nasreddin" olmuştur.

Hocamızın ünü bütün Türklük alemini kuşatmış, her Türk boyu onu kendine mal etmiştir. Nerede bir Türk varsa orada Nasreddin Hoca vardır demek herhalde yanlış olmasa gerektir.

(Metin Hakverdioğlu, Bilig Dergisi, Yaz 1996)

BİLGE KİŞİ: NASRETTİN HOCA

Nasreddin Hoca, Türk kültür tarihinin en şanslı birkaç adından biridir. O da, tıpkı bir Yunus Emre, Karaca Oğlan, Fuzûlî, Pir Sultan Abdal gibi çağları aşmış, çok boyutlu olarak günümüze kadar ulaşabilmiştir. Hoca'mızın elde ettiği ün, onu sonsuza kadar taşıyabilecek zenginliktedir. Millî sınırlarımız ötesine taşan ünüyle onu dünyanın çeşitli ülkelerinde, belki biraz farklı, fakat temelde aynı olan insan olarak bulabilmekteyiz. Biraz adı, biraz kıyafeti, az da olsa Türkçesi coğrafyaya uydurulan Nasreddin Hoca, her yerde aynı güler yüzüyle, düşündüren sözleriyle karşımıza çıkmaktadır. O, sanki çocukluğumuzda bizi kucağına alıp seven, ak sakallı dedemizin yüzlerce yıl önce yaşamış bir öncüsü gibidir. Bu sebeple onu yadırgamamız söz konusu olamaz.

O bizden biridir, bizim dünümüzdür; biz ise onun yarınıyız. O hâlde aramızda kuvvetli bir bağ var demektir. Bu bağ çok çeşitlidir, çok yönlüdür. Belki de, o, "biz" olurken çoğumuzun ayrı ayrı özelliklerini elde etmiş, âdeta toplumun sözcüsü olmuştur. İşte biz Hoca'mızı bu özelliğinden dolayı sever ve sayarız.

Nasreddin Hoca, Türk toplumunun bilge kişisidir, akıl danışılanı, adaletine güvenilen, dinî konuşmalarına önem verilen bir büyüğümüzdür. O; eskilerin şamanı, dünün Dede Korkut'u, günümüzün sayılan bir kişisidir. Türk toplumu olarak onu hep böyle gördük, böyle bildik, kabul ettik. Onu, dinî bilgilerimizi artıran, adaleti yerine getiren, çocuklarımızı okutan, zor anlardaki sıkıntılarımıza ortak olan bir ülkü adamı olarak görmeyi bir görev bildik (Prof. Dr. Saim Sakaoğlu)

SIRA SİZDE!

Nasrettin Hoca'nın kültürümüzdeki yeri hakkında ne söylersiniz?

.....

.....

.....

.....

.....

Nasrettin Hoca Fıkrası Anlatma Geleneği UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesindedir.

Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) UNESCO tarafından; toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar biçiminde tanımlanmaktadır. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden oluşturulur ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir.

SIRA SİZDE!

Aşağıda verilen Nasrettin Hoca fıkralarını okuyarak soruları cevaplayalım.

Ben Zaten İnecektim

Günün birinde Hoca Efendi pazara gitmek için eşeğine biner ve yola koyulur. Bir süre gittikten sonra eşek huysuzlanır ve ardından hoplayıp zıplamaya başlar. Derken Nasreddin Hoca da eşekten düşüverir. Düşer düşmesine de çevresine toplanan çocuklar toplu hâlde bağırmaya başlarlar:

“Nasreddin Hoca eşekten düştü, Nasreddin Hoca eşekten düştü.”

Hoca, şöyle bir sağına soluna baktıktan sonra büyüklerden kimselerin olmadığını görünce eşe dosta rezil olmamak için;

“Çocuklar, eşekten düşmedim, ben zaten eşekten inecektim.” deyiverir.

Verilen fıkradan Nasrettin Hocanın hangi kişilik özelliğine ulaşılabilir? Yazalım.

Cübbenin İçinde Ben de Vardım

Nasreddin Hoca şehre inmek için evinden çıkar. Bu sırada bahçe kapısında bir komşusuyla karşılaşır. Komşusu Hoca'ya;

“Hocam, geceleyin sizin evden gürültüler geliyordu, merak ettim, hayrola?” deyince Nasreddin Hoca da;

“Bir şey yoktu, hatunla biraz tartışmıştık, demek ki ağız dalaşımızı duymuşsun.” der.

“Hoca Efendi, öyle küçük bir tartışma gibi değildi sanki...” Bu defa Hoca şöyle bir sakalını sıvazladıktan sonra;

“Haa! Hanımın ayağı benim cübbeye takıldı, yırtıldı, demek ki o sesi duymuşsunuz.” der.

Komşusu ısrarlıdır, sormayı sürdürüp;

“Hocam, cübbeden hiç öyle ses çıkar mı?” deyince, Nasreddin Hoca dayanamaz; “Yahu komşu, ne uzatıp duruyorsun, cübbenin içinde ben de vardım.” der.

Verilen fıkradan Nasrettin Hocanın hangi kişilik özelliğine ulaşılabilir? Yazalım.

Bu föy, “Kültür ve Medeniyetimize Yön Verenler” seçmeli dersi için öğretmen ve öğrencilerimize destek vermek

üzere *Metin Özdamarlar* tarafından hazırlanmıştır.